

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

СЪБЕВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 44290/07)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

10 юни 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

10/09/2010

*Решението е окончателно съгласно член 44 § 2 от Конвенцията.
Може да претърпи редакционни промени.*

По делото на Събева срещу България,
Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като отделение в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Райт Марусте (Rait Maruste),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Изабел Боро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),
Здравка Калайджиева, *съдии*,
и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,
след проведено закрито заседание на 11 май 2010 г.,
постанови следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е заведено по жалба (№ 44290/07) срещу Република България, подадена на 24 септември 2007 г. пред Европейския съд по правата на човека на основание на член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от българската гражданка г-жа Евгения Иванова Събева („жалбоподателката“).

2. Жалбоподателката се представлява от г-жа С. Стефанова и г-н М. Екимджиев – адвокати, практикуващи в Пловдив. Българското правителство („правителството“) се представлява от своя агент – г-жа С. Атанасова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателката твърди по-конкретно, че принудителното ѝ настаняване в психиатрична болница е незаконно, че не е имала възможност да търси съдебно преразглеждане на това настаняване и че не е имала приложимо право на обезщетение по отношения на това настаняване, както и че условията на нейното задържане са били нечовешки и унижителни.

4. На 20 януари 2009 г. Съдът решава приоритетно да разгледа жалбата съгласно чл. 41 от своя Правилник. На същата дата той решава да уведоми правителството за жалбата и освен това да се произнесе едновременно по съществуващото и по допустимостта ѝ (чл. 29 § 3 от Конвенцията).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

5. Жалбоподателката е родена през 1962 г. и живее в Стара Загора.

6. На 27 декември 2005 г. Старозагорският районен съд дава на жалбоподателката разрешение за развод със съпруга ѝ, от когото има две дъщери.

A. Производство за задължително настаняване на жалбоподателката в психиатрична болница

7. На 14 юли 2006 г. бившият съпруг на жалбоподателката подава молба в Старозагорската районна прокуратура за издаване на съдебна заповед за подлагане на жалбоподателката на задължително лечение. Той твърди, че нейното психично здраве се е влошило внезапно и че тя не се грижи за децата им. Прокуратурата провежда разследване, в хода на което взема показания от жалбоподателката, нейния бивш съпруг и от техните две дъщери. Жалбоподателката казва, че ако е необходимо, сама ще се подложи на психиатричен преглед. Бившият ѝ съпруг твърди, че от много години тя е с халюцинации и параноя и тормози както него, така и техните две деца. Двете дъщери, по това време на осемнадесет и единадесет години, дават подобни показания. Социалните служби изготвят доклад, в който се казва, че жалбоподателката е изразила страха си от преследване от бившите комунистически тайни служби, което според тях показва, че тя има психиатрични проблеми и се нуждае от лечение.

8. На 8 септември 2006 г. Старозагорската районна прокуратура подава искане до Старозагорския районен съд за издаване на заповед за задължително лечение на жалбоподателката. В него се описват твърденията на бившия ѝ съпруг и се казва, че психическото ѝ състояние се е влошило и че има риск тя да причини вреди на себе си, на своите роднини или на трети лица, или сериозно да застраши здравето си.

9. Съдът назначава адвокат на жалбоподателката и разглежда случая на заседание, проведено на 3 октомври 2006 г. Той изслушва жалбоподателката, която отрича, че страда от психично разстройство, и експерт по психиатрия, който е на мнение, че тя наистина има такова разстройство, но на въпроса дали то изисква задължително лечение, експертът казва, че може да отговори само след по-обстоятелствен преглед. Съответно съдът разпорежда доклад от психиатрична експертиза, за да се определи, *inter alia*, дали жалбоподателката страда от психично разстройство, дали представлява риск за останалите или за себе си и дали може да се лекува ефикасно в извънболнични условия.

10. Докладът, изготвен от д-р И. Д., началник на болничното отделение на Старозагорската областна психиатрична клиника, въз основа на материалите по преписката и преглед на жалбоподателката, заключава, че тя има „персистиращо психично разстройство” и „параноиден синдром с халюцинации за преследване”. В него се казва също, че рискът тя да извърши акт на насилие или престъпление е малък, но не може да се изключи напълно. Д-р И. Д. изразява мнение, че е малко вероятно тя да е в състояние да се справя с ежедневните си задачи и особено с тези, свързани с родителски грижи. Накрая в доклада се казва, че липсата на лечение може да има отрицателно въздействие върху здравето ѝ и се препоръчва тя да бъде лекувана в психиатрично заведение от затворен тип най-малко два месеца. Ако показва по-критично отношение към своето разстройство, тя може да бъде лекувана и в извънболнични условия.

11. На заседание, проведено на 16 октомври 2006 г., съдът изслушва д-р И. Д., който потвърждава заключенията си и изразява мнение, че ако не бъде принудително настанена в психиатрична болница, жалбоподателката няма да се подложи на лечение. Жалбоподателката отговаря, че е напълно здрава и не се нуждае от лечение. Съдът допуска доклада на доктор И. Д. като доказателство и изслушва аргументите на страните. В заключителното си изявление жалбоподателката споменава, че през 2006 г. нейният бивш съпруг е бил обвинен въз основа на информация, която тя е предоставила на прокуратурата. Предвид тази нова информация и отбелязвайки, че докладът на д-р И. Д. разчита в голяма степен на информация, предоставена от бившия съпруг на жалбоподателката, съдът решава да назначи втори доклад, който да бъде изготвен от трима различни експерти.

12. Докладът е изготвен от трима психиатри на Старозагорската областна психиатрична клиника, въз основа на материали по преписката и преглед на жалбоподателката. Той прави почти дословно същите констатации като първия доклад, но в заключението му се казва още, че жалбоподателката представлява риск за роднините си, обществото и за собственото си здраве.

13. На заседание, проведено на 1 ноември 2006 г., съдът изслушва свидетел, призован от жалбоподателката, и тримата експерти, които поддържат заключенията си и казват, че жалбоподателката не може да бъде лекувана в извънболнични условия. В отговор на въпрос от адвоката на жалбоподателката един от експертите уточнява, че д-р И. Д. не е техен пряк ръководител. Съдът приема доклада за доказателство и изслушва заключителните пледоарии на страните.

14. С решение от 1 ноември 2006 г. Старозагорският районен съд разпорежда жалбоподателката да бъде подложена на задължително лечение в психиатрична болница от затворен тип в Раднево за период

от два месеца. Той установява, че тя страда от разстройството, описано в двата експертни доклада, на които вярва напълно, и отбелязва, че до голяма степен те се базират на прегледа на жалбоподателката от специалисти. Той установява също, че тя представлява риск за себе си и за другите и ако не се подложи на лечение, което може да бъде проведено само в психиатрично заведение от затворен тип, състоянието ѝ може да се влоши. Районният съд отбелязва, че експертите са единодушни, че жалбоподателката не може да бъде лекувана ефективно в извънболнични условия.

15. Жалбоподателката обжалва, твърдейки че експертните доклади са недействителни, тъй като се основават основно на твърденията на нейния бивш съпруг и тяхната дъщеря, която живее с него и е под неговото влияние. Тя иска изготвянето на нов психиатричен доклад от други експерти.

16. На 24 ноември 2006 г. Старозагорският окръжен съд отхвърля искането на жалбоподателката и заявява, че не е ясно на какви основания тя иска нов експертен доклад.

17. На заседание, проведено на 17 януари 2007 г., жалбоподателката изразява опасенията си относно втория експертен доклад, казвайки, че тримата психиатри вероятно са били повлияни от заключенията на д-р И. Д.

18. На 31 януари 2007 г. Старозагорският окръжен съд потвърждава заповедта за задържането на жалбоподателката, съгласявайки се напълно с аргументите на по-долния съд. Той установява, че експертните доклади са обективни и ясни и се основават основно на прегледите на жалбоподателката, а не на други материали.

Б. Престой на жалбоподателката в болницата в Раднево

19. На 6 февруари 2007 г. жалбоподателката е информирана, че заповедта за нейното задължително настаняване е окончателна. Тъй като се е страхувала, че може да бъде принудително задържана, тя отива в психиатричната болница в Раднево, за да научи кога трябва да постъпи доброволно и какви принадлежности да вземе със себе си. Дежурният лекар настоява жалбоподателката да остане в болницата. Въпреки протестите и обясненията ѝ, че трябва да се върне в дома си, за да организира някой да се грижи за кучето ѝ по време на нейното отсъствие, тя е задържана.

20. Жалбоподателката твърди, че по време на престоя ѝ в болницата в Раднево е държана в отделение, предвидено за най-трудните пациенти, и е била лишена от всякакви контакти с външния свят. Можела е на напускателното само по време на трите дневни хранения. Според обясненията ѝ материалните и хигиенните условия в отделението са били ужасни, с фекалии и урина по пода, изцапани

чаршафи, люещи се стени, прозорци, които не могат да са затварят добре, а в същото време не пропускат достатъчно светлина поради решетките, и без ключове на вътрешните врати. Налагало ѝ се е да подпира вратата на стаята си с мебели, за да предотврати нападение от агресивни пациенти. Саята ѝ била без осветление през нощта, тъй като крушки е имало единствено в коридора. Въпреки ниските температури навън, отоплението се е пускало само по време на обиколката на лекарите. Храната се е състояла от супа и хляб, който според думите ѝ е бил хвърлян на пода и пациентите са се биели за него. Твърди се, че молбите на жалбоподателката да бъде прехвърлена в друго отделение, били отхвърлени. Към края на престоя ѝ обаче са ѝ разрешили да се разхожда в двора на болницата. Лекувана е била с лекарства, които е приемала, тъй като се е страхувала от наказания, които по думите ѝ са били често налагани в отделението.

21. Според информацията, предоставена от правителството, при постъпването ѝ в болницата на 6 февруари 2007 г. жалбоподателката е била поставена в отделение от затворен тип. На 8 февруари 2007 г. нейният режим на задържане е променен на „нормален” и на 15 март 2007 г. тя е поставена в режим „на открито”. След 8 февруари 2007 г. тя участва в програма за физическа рехабилитация, след 14 февруари 2007 г. – в работна терапия извън отделението, след 22 февруари 2007 г. – в арт терапия в арт работилница.

22. Правителството не предоставя информация за условията на задържането на жалбоподателката. То предоставя писмо от Министерството на здравеопазването, в което се казва, че материалните условия в отделението, в което е държана жалбоподателката, са в съответствие с приложимите изисквания за хигиена и безопасност, и че тя е лекувана с халоперидол и хлорпротиксен.

23. Жалбоподателката се оплаква, че по време на престоя ѝ в болницата многократно е питала дали е възможно да бъде изписана преди изтичането на двумесечния срок, разпореден от съда, и отговорът е бил, че това не е възможно.

24. По-малко от месец след приемането ѝ в болницата, е посетена от приятел и научава, че този приятел, който има ключ от апартамента ѝ, е отишъл там и се грижи за кучето ѝ.

25. Жалбоподателката е изписана от болницата на 30 март 2007 г.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

26. Задължителното настаняване и лечение на лица, страдащи от психични разстройства, се подчинява на членове 155-65 от Закона за здравето от 2005 г.

27. Член 155, във връзка с член 146, ал. 1, т. 1 и т. 2, поставя две предварителни условия за това настаняване. Първо, въпросните лица трябва да страдат от (i) установено сериозно нарушение на психичните функции (психоза или тежко личностно разстройство), (ii) изразена трайна психична увреда в резултат на психично заболяване, (iii) умерена, тежка или дълбока умствена изостаналост или (iv) съдова или сенилна деменция. Второ, тяхното състояние трябва да създава риск, че те биха могли да извършат престъпление, което да застраши близките им, околните, обществото като цяло или здравето им. Практиката на съдилищата, предоставена от правителството (реш. от 29 март 2006 г. по н. ч. д. № 3235/2006 г., СРС, НК, 103 състав; реш. от 26 април 2006 г. по н. ч. д. № 3863/2006 г., СРС, НК, 7 състав; реш. № 187 от 20 юли 2007 г. по в. ч. н. д. № 317/2007 г., ОС-Велико Търново), показва, че при прилагане на член 155 българските съдилища отчитат както риска за околните, така и риска за въпросните лица.

28. Оценката за наличие на психично разстройство не може да се основава на семейни, професионални или други конфликти, както и на данни за прекарано в миналото психично разстройство (чл. 147, ал. 2).

29. Процедурата за вземане на решение за постановяване на задължително настаняване е разписана подробно в членове 156-63. Въпроси, които не са специално обхванати от тези разпоредби, се регламентират от Наказателно-процесуалния кодекс от 2005 г. – член 165, ал. 1. Задължителното настаняване се постановява от районния съд по местоживеене. Производството започва по искане на държавен прокурор или в някои случаи – по искане на директора на психиатрично заведение. Искането се изпраща на въпросното лице, което може да го коментира писмено и да приведе доказателства. След това съдът провежда съдебно заседание в присъствието на лицето; участието на психиатър и адвокат е задължително. Съдът трябва да изслуша лицето и психиатъра. Ако предложи решение за настаняване, той трябва да назначи психиатричен експертен доклад. Специална наредба (Наредба № 16 от 13 май 2005 г. за съдебно-психиатричните експертизи за задължително настаняване и лечение на лица с психични разстройства) разписва подробно начина, по който трябва да бъде изготвен доклада. След това на засегнатото лице се дава възможност да коментира доклада. Заповедта на районния съд за неговото настаняване може да бъде обжалвана пред окръжния съд.

30. Задължителното лечение се прекратява с изтичането на срока, за който е постановено, или с решение на районния съд по местонахождението на лечебното заведение (чл. 164, ал. 1), както и по искане на лицето, прокурора или ръководителя на лечебното заведение (чл. 164, ал. 3). Районният съд по местонахождението на заведението на всеки три месеца въз основа на представената от лечебното

заведение съдебно-психиатрична експертиза служебно се произнася с решение за прекратяване на задължителното настаняване и лечение или за продължаване на задължителното настаняване и лечение (чл. 164, ал. 2). Тази процедура трябва да включва всички налични гаранции, използвани в първоначалната процедура за настаняване (пак там).

III. ДОКЛАДИ НА КОМИТЕТА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА МЪЧЕНИЯТА И БЪЛГАРСКИЯ ХЕЛЗИНСКИ КОМИТЕТ

31. По време на посещението си в България между 10 и 21 септември 2006 г. Европейският комитет за превенция на мъченията и нехуманното и деградиращо отношение или наказание („КПИ“) посещава две психиатрични болници – в Карлуково и в Бяла, както и психиатричния диспансер с болнични отделения в Русе. В последвалия доклад (CPT/Inf (2008) 11) той отбелязва, *inter alia*, че с изключение на едно отделение материалните условия в двете болници са съответно „в напреднала степен на разрушение“ и „в лошо състояние“ (параграфи 131 и 134). Одеята и спалното бельо в Карлуково са орфани, а в Бяла, макар че „на [всички] пациенти е дадено ново спално бельо малко преди посещението, няма резервно спално бельо“ (параграфи 131 и 135). Освен това отделените за храна средства са доста ограничени – в размер на 1,98 лв.¹ и 1,39² лв. на пациент на ден, което не позволява пациентите да бъдат хранени правилно (параграфи 132 и 136). В доклада се отбелязва още, че нито в Карлуково, нито в Бяла пациентите с остри и хронични заболявания са отделени (параграф 142). Изразена е загриженост за малкия брой присъстващ персонал в отделенията, особено през нощта, което увеличава риска от междупациентско насилие (параграфи 129 и 145).

32. В доклад, изготвен през декември 2005 г. („Стационарната психиатрична помощ и правата на човека в България през 2005 г.“), Българският хелзински комитет описва констатациите си, свързани, наред с останалото, с различни аспекти на условията в деветнадесет психиатрични болници, включително тази в Раднево, която Комитетът посещава между май и август 2005 г.

33. Докладът съдържа следните констатации по отношение на болницата в Раднево. Има сериозен проблем с отоплението и топлата вода (стр. 61 от българската версия на доклада и стр. 20 от английската версия). През 2004 г. някои от тоалетните са били ремонтирани (стр. 59 от българската версия на доклада). Болницата има библиотека, която е отворена по един или два часа на ден, и лавка за хранителни стоки за пациентите (стр. 62 от българската версия на доклада и стр. 21 от

1. Равняващи се на 1,01 евро

2. Равняващи на 0,71 евро

английската версия на доклада). Болницата има и спортна зала, трудово-лечебно стопанство и работилница (стр. 63 от българската версия на доклада и стр. 21 от английската версия на доклада) и изпълнява програма за съпътстваща терапия и социална рехабилитация (стр. 82 от българската версия на доклада). Болницата няма специално място за сушене дрехите на пациентите, затова пациентите използват леглата си или решетките на прозорците като простор и водата се стича директно на пода (стр. 109 от българската версия на доклада). Няма данни за разпределените средства за храна за 2004-05 г., но през 1998 г. и 2001 г. порционът е 1,08¹ лв. (стр. 97 от българската версия на доклада). Болницата използва и продукти от своята собствена ферма (стр. 97 от българската версия на доклада). По време на посещението някои пациенти са изразили мнение, че въпреки че храната е недостатъчна, нямат право да се оплакват, защото вкъщи и на това не могат да разчитат (стр. 98 от българската версия на доклада).

34. В описанието на условията в едно от отделенията на болницата в Карлуково докладът посочва на стр. 58 от българската версия и чрез позоваване на по-ранен доклад на КПИ (CPT/Inf (2004) 21), че има падаща мазилка, лющеща се боя и силна миризма на урина в няколко стаи на пациенти, въпреки че прозорците и вратите са били широко отворени.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

35. Жалбоподателката се оплаква от условията на нейното задържане в болницата в Раднево. Тя се позовава на член 3 от Конвенцията, който гласи следното:

“Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание.”

A. Становищата на страните

36. В твърденията си правителството заявява, че е информирало компетентните органи за оплакването на жалбоподателката. Те са се заели с извършването на проверка, резултатите от която ще бъдат предоставени на Съда. След това правителството изпраща на Съда писмо от Министерството на здравеопазването, в което се казва, че материалните условия в отделението, в което е настанена

1. Равняващи се на 0,55 евро

жалбоподателката, са в съответствие с приложимите изисквания за хигиена и безопасност.

37. Жалбоподателката повтаря твърденията си, посочени в параграф 20 по-горе, и изтъква, че нейното задържане в тези условия е равносилно на нечовешко и унижително отношение. Тя се позовава в допълнение на няколко доклада, публикувани от Българския хелзинкски комитет и Амнести интернешънъл през 2001, 2002, 2005 и 2007 г., описващи условията в различни психиатрични болници в страната (но без тази в Раднево). Според тези доклади материалните условия и нивото на грижа в тези болници често са неприемливи.

Б. Допустимост

38. Съдът счита, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията, както и че не е недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

В. Преценката на Съда

39. Съгласно практиката на Съда обвиненията за лошо отношение трябва да бъдат подкрепени с подходящи доказателства. При оценяването на доказателствата Съдът прилага стандарта на доказване „извън всякакво разумно съмнение“ (вж. като скорошен източник *Гавазов срещу България*, № 54659/00, § 93, 6 март 2008 г.). Независимо от това производството по Конвенцията не винаги позволява строго прилагане във всички случаи на принципа *affirmanti incumbit probatio* (онзи, който твърди нещо, трябва да докаже това твърдение), тъй като в някои случаи само ответното правителство има достъп до информация, годна за потвърждаване или опровергаване на тези твърдения. Непредставянето от правителство на такава информация без задоволително обяснение може да доведе до заключения по отношение основателността на твърденията на жалбоподателя (вж. *Тимурташ срещу Турция* (*Timurtaş v. Turkey*), № 23531/94, §§ 66 и 70, ЕСПЧ 2000-VI; *Танъш и други срещу Турция* (*Taniş and Others v. Turkey*), № 65899/01, § 163, ЕСПЧ 2005-VIII; *Федотов срещу Русия* (*Fedotov v. Russia*), № 5140/02, § 60, 25 октомври 2005 г.; *Кудойоров срещу Русия* (*Khudoyorov v. Russia*), № 6847/02, § 113, ЕСПЧ 2005-X (извадки); *Йорданов срещу България*, № 56856/00, § 83, 10 август 2006 г.; *Стайков срещу България*, № 49438/99, § 74, 12 октомври 2006 г.; *Костадинов срещу България*, № 55712/00, § 48, 7 февруари 2008 г.; и *Гавазов*, цитирано по-горе, § 95). Всъщност чл. 44С § 1 от Правилника на Съда, добавен на 13 декември 2004 г., изрично предвижда, че „[когато] страна не представи доказателство или информация,

поискана от Съда ..., Съдът може да извлече такива заключения, каквито сметне за уместни”.

40. Следва обаче да се добави, че спецификата на задачата на Съда – да осигури спазване от договарящите страни на техния ангажимент да гарантират основни права, регламентирани от Конвенцията – обуславя неговия подход към въпросите за доказателствата и доказването. В производството пред Съда няма процедурни бариери пред допустимостта на доказателствата или предварително определени формули за тяхната оценка. Съдът приема заключения, които според него са подкрепени от свободна оценка на всички доказателства, включително заключения, произтичащи от фактите и обясненията на страните. Нивото на убеденост, необходимо за достигане до определено заключение и в тази връзка разпределянето на тежестта на доказването, са неразделно свързани със спецификата на фактите, характера на направеното твърдение и конкретното право по Конвенцията. Съдът също така подхожда внимателно към сериозността на постановяването на решение, че договаряща страна е нарушила основни права (вж. *Начова и други срещу България* [ГК], №№ 43577/98 и 43579/98, § 147, ЕСПЧ 2005-VII, с допълнителни позовавания).

41. В настоящия случай, освен нейните собствени твърдения – които очевидно са направени за пръв път в производството пред Съда и не са представяни на вниманието на вътрешен орган, жалбоподателката не представя конкретно доказателство, свързано с условията на нейното задържане. Тя не представя твърдения на други задържани с нея лица (вж. пример за обратното в: *Кудойоров*, §§ 71 и 113, и *Гавазов*, §§ 59 и 94, и двете цитирани по-горе) или на други лица, които биха могли да разполагат с относима информация, като например приятелят, който я е посетил по-малко от месец след приемането ѝ в болницата (вж. параграф 24 по-горе). Тя не представя и медицинско доказателство, показващо въздействието на условията, в които е държана, върху нейното физическо или психическо състояние (срв. *Георгиев срещу България*, № 47823/99, § 64, 15 декември 2005 г. и *Стайков*, цитирано по-горе, § 41). В конкретните обстоятелства по делото Съдът трябва да се отнесе към твърденията на жалбоподателката с известна предпазливост по две причини. Първо, понякога може да е неразумно да се очаква от психически разстроени лица да дават подробно или смислено описание на това, което са преживели по време на задържането си (вж. *Aerts срещу Белгия* (*Aerts v. Belgium*), 30 юли 1998 г., § 66, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-V). Второ, жалбоподателката може да е склонна към преувеличаване на неадекватността на условията в болницата, отчасти защото има отрицателно отношение към институцията, в която според нея не е следвало да бъде настанявана (вж. *Б. срещу Обединеното*

кралство (*B. v. the United Kingdom*), № 6870/75, доклад на Комисията от 7 октомври 1981 г., Решения и доклади (DR) 32, стр. 29, §§ 174 и 175). Съдът не може да открие конкретни потвърждения на нейните твърдения в доклада на КИП, който е свързан с други институции, а не с болницата в Раднево (вж. параграф 31 по-горе, както и като примери за обратното *Йовчев срещу България*, № 41211/98, § 130, в началото, 2 февруари 2006 г., и *Тодор Тодоров срещу България*, № 50765/99, § 47, 5 април 2007 г.), и който не прави общи заключения за условията в психиатричните болници в България (обратното в: *И.И. срещу България*, № 44082/98, §§ 37 и 71, 9 юни 2005 г., както и *Йовчев*, § 130, и *Стайков*, §§ 60 и 79, и двете цитирани по-горе). За разлика от това, докладът на Българския хелзинкски комитет, който се отнася за период преди престоя на жалбоподателката в Раднево от почти две години назад, прави конкретни констатации във връзка с тази болница (вж. параграф 32 по-горе). Той посочва проблеми с отоплението и топлата вода, с начина на сушене дрехите на пациентите и до известна степен с качеството и количеството на храната (вж. параграф 33 по-горе). Съдът обаче не е убеден, че тези проблеми – които са в силен контраст с констатациите, направени в доклада за едно от отделенията на болницата в Карлуково (вж. параграф 34 по-горе), и се различават от много сериозните твърдения, направени от жалбоподателката (вж. параграф 20 по-горе) – са достатъчни, за да може условията на нейното задържане да бъдат описани като нечовешки и унижителни.

42. Предвид горното и независимо че правителството не е предоставило подробно описание на условията на задържането на жалбоподателката (вж. параграфи 22 и 36 по-горе), Съдът не е убеден „извън всякакво разумно съмнение“, че тя е била подложена на нечовешко или унижително отношение.

43. Следователно не е налице нарушение на член 3 от Конвенцията.

II. ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 5 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

44. Жалбоподателката твърди, че нейното принудително настаняване в психиатрична болница е в нарушение на член 5 § 1 от Конвенцията, тъй като не са спазени изискванията на буква „е“.

45. Тя твърди още, че не е имала възможност да търси съдебно преразглеждане на своето принудително настаняване, както предвижда член 5 § 4 от Конвенцията.

46. Накрая, тя се оплаква по член 5 § 5 от Конвенцията, че не е имала право на обезщетение по отношение на твърдяните нарушения на член 5 §§ 1 и 4.

47. Член 5 от Конвенцията, доколкото е приложим, гласи следното:

“1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода, освен в следните случаи и по реда, предвиден от закона:

...

е) законосъобразно лишаване от свобода, с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевноболни лица, алкохолици, наркомани или скитници;

...

4. Всеки арестуван или лишен от свобода има право да обжалва законосъобразността на своето задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.”

5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, има право на обезщетение.”

А. Становищата на страните

48. Правителството признава, че жалбоподателката е била лишена от свобода, но твърди, че задържането ѝ е било в пълно съответствие с изискванията на член 5 § 1 е). По-конкретно, надеждно е доказано, че тя страда от психично разстройство. Националните съдилища разпореждат два експертни доклада, които са изготвени компетентно и са единодушни по този въпрос. Освен това съдилищата са видели лично жалбоподателката. За тях не е имало нужда експертите да извършат допълнителни тестове, тъй като диагностичните методи на психиатрията са извън тяхната компетентност. Опасенията на жалбоподателката относно обективността на експертните доклади са неоснователни. Нейното психично разстройство е потвърдено след това и при приемането ѝ в болницата. Експертите са установили още, че психичното разстройство на жалбоподателката е от степен и вид, който налага принудително настаняване, тъй като не е било възможно тя да бъде лекувана ефикасно в амбулаторни условия, а липсата на лечение е щяла да доведе до влошаване на нейното състояние. И накрая, твърдението на жалбоподателката, че член 155 от Закона за здравето от 2005 г. не позволява задържане на лица, които представляват риск само за себе си, не намира потвърждение в практиката на националните съдилища.

49. Правителството по-нататък твърди, че няма нарушение на алинеи 4 и 5 от член 5. То изтъква, че рискът за неправилно принудително настаняване е минимален и че в редките случаи, когато е имало грешка, засегнатите лица са могли да заведат деликтен иск.

50. Жалбоподателката твърди, че не е надеждно доказано, че тя страда от психично разстройство. Единствената информация в подкрепа на този извод идва от твърденията на нейния бивш съпруг. Първият експерт, помолен от съда да докладва за нейното психическо състояние, не я е прегледал правилно, не се е консултирал с други специалисти и е направил заключенията си предимно въз основа на

твърденията на нейния бивш съпруг и техните деца, които имат интерес от това тя да е настанена в психиатрично заведение. Всъщност това е причината, поради която районният съд разпорежда изготвянето на втори експертен доклад. Експертите, които са го изготвили обаче, са пряко подчинени на експерта, изготвил първоначалния доклад, и затова не е изненадващо, че техните заключения съвпадат с неговите. При обжалването адвокатът на жалбоподателката иска нов доклад, но искането му е отхвърлено без мотив.

51. Жалбоподателката заявява още, че твърдяното психично разстройство не е от степен и вид, налагащ нейното задържане. Експертите са констатирани, че няма вероятност тя да извърши престъпление, а има риск единствено за нейното благосъстояние, без дори да уточнят в какъв смисъл. Съдилищата установяват, че тя представлява такъв риск, но член 155 от Закона за здравето от 2005 г. не позволява задържане на тези основания. Той съдържа изчерпателен списък с хипотези, при които лицата могат да бъдат принудително настанявани, но те включват единствено ситуации, при които тези лица биха могли да са заплаха за другите или да извършат престъпление.

52. Жалбоподателката се оплаква още, че не е имала реална възможност да се обърне към съда, за да получи решение относно законосъобразността на нейното задържане, по три причини. Първо, тъй като освобождаването ѝ е зависело от спиране действието на основанията за продължаващо принудително настаняване, тя не е могла сама, без експертна помощ, да прецени дали едно евентуално искане за освобождаване би имало шанс за успех. Второ, докато е била в болницата, тя не е могла да се консултира с адвокат и не е имала химикал и хартия да напише искане за освобождаване. Трето, законът не предвижда процедура или срокове за предаване на такова искане от болницата на съда. Тя попитала лекарите дали ще е възможно да я освободят и получила отрицателен отговор. Следователно не е имало никаква гаранция, че са щели да се погрижат да придвижат нейното искане. Освен това кореспонденцията на лицата, настанени принудително в психиатрични заведения, се наблюдава рутинно.

53. На последно място жалбоподателката твърди, че не е могла да получи обезщетение заради своето задържане. Няма примери за лица, получили обезщетение в такива случаи. Общите правила на деликта не са приложими, защото решението за нейното принудително настаняване е взето от съда, докато отговорност на съда може да се търси само по член 2 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, който не е приложим в нейния случай.

Б. Допустимост

54. Съдът отбелязва, че тази част от жалбата не е явно необоснована по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията и не е недопустима на други основания. Следователно трябва да бъде обявена за допустима.

В. Преценката на Съда

1. Член 5 § 1

55. Страните са съгласни, че жалбоподателката е била лишена от свобода по смисъла на член 5 § 1 и че нейното задържане следва да бъде разгледано по буква „е” от тази разпоредба. Съдът не вижда причина да постанови друго.

56. Едно лице не може да бъде считано за „невменяемо” и да бъде лишено от свобода по член 5 § 1 е), освен ако са изпълнени следните три условия: трябва да се покаже по надежден начин, че то е невменяемо, т.е. наличието на действително психично разстройство трябва да бъде установено пред компетентен орган въз основа на обективна медицинска експертиза; психичното разстройство трябва да е от вида или степента, изискващи задължително настаняване; и действието на продължаващото задължително настаняване зависи от продължителността на това разстройство (вж., наред с други източници, *X. срещу Обединеното кралство (X v. the United Kingdom)*, 5 ноември 1981 г., § 40, Серия А № 46). Във връзка с второто от тези условия Съдът отбелязва, че лицата, изброени в член 5 § е) могат да бъдат лишени от свобода, *inter alia*, за да им бъде предоставено медицинско лечение, т.е. не само защото са заплаха за обществото, но и защото техните собствени интереси може да налагат задържането им (вж. *Гузарди срещу Италия (Guzzardi v. Italy)*, 6 ноември 1980 г., § 98, в края, Серия А № 39; *Витолд Литва срещу Полша (Witold Litwa v. Poland)*, № 26629/95, § 60, ЕСПЧ 2000-III; *Конярска срещу Обединеното кралство (Koniarska v. the United Kingdom)* (реш.), № 33670/96, 12 октомври 2000 г.; и *Горшков срещу Украйна (Gorshkov v. Ukraine)*, № 67531/01, § 37, 8 ноември 2005 г.). Иначе казано, задържането е такава сериозна мярка, която е оправдана само ако са били разгледани и преценени като недостатъчни други, по-малко сурови мерки за защита на лицето или обществото (вж. *Варбанов срещу България*, № 31365/96, § 46, ЕСПЧ 2000-X). Макар че Съдът несъмнено има юрисдикция да провери изпълнението на тези условия, логиката на защитната система, установена от Конвенцията, поставя ограничения върху обхвата на контрола. Тъй като националните органи са в по-добра позиция да преценят представените пред тях доказателства, трябва да се признае, че те имат определена

дискреция по въпроса и задачата на Съда се ограничава до това да разгледа взетите от тях решения от гледна точка на Конвенцията (вж. *Х. срещу Обединеното кралство*, цитирано по-горе, § 43, и *Васинк срещу Нидерландия (Wassink v. the Netherlands)*, 27 септември 1990 г., § 25, Серия А № 185-А).

57. Съдът отбелязва още, че изразите „по реда, предвиден от закона” и „законосъобразно”, използвани в член 5 § 1 е), изискват оспорваната мярка да бъде предвидена от националното законодателство и съответният закон е достъпен за заинтересованите лица и последиците му да са предвидими (вж. *Върбанов*, цитирано по-горе, § 51). Макар че Съдът е компетентен да се увери в спазването на тази закон, обхватът на задачата му в тази връзка също се подчинява на ограниченията, присъщи на логиката на Европейската система за защита, тъй като на първо място националните власти, особено съдилищата, са тези, които тълкуват и прилагат националното право (вж. *Бозано срещу Франция (Bozano v. France)*, 18 декември 1986 г., § 58, Серия А № 111).

58. В настоящия случай първият въпрос е дали е надеждно доказано, че жалбоподателката страда от психично разстройство. По този въпрос Съдът отбелязва, че съдът, разглеждайки предложението за нейното принудително настаняване, първо изслушва експерт по психиатрия, според когото тя страда от такова разстройство, но за категоричен извод е необходима допълнителна експертна оценка. След това съдът назначава два медицински експертни доклада и заключенията и на двата доклада са, че жалбоподателката страда от психично разстройство (вж. параграфи 9 – 13 по-горе). Тези доклади са критикувани от жалбоподателката като основаващи се предимно на твърденията на нейния бивш съпруг и на тяхната дъщеря. Съдът обаче отбелязва, че преди изготвянето на двата доклада експертите са прегледали жалбоподателката лично (вж. параграфи 10 и 12 по-горе). И двете инстанции категорично намират, че тези прегледи са решаващи за оценката на експертите (вж. параграфи 14 и 18 по-горе). Вярно е, че в светлината на новата информация, предоставена от жалбоподателката на 16 октомври 2006 г., първоинстанционният съд е приел, че не може да разчита безусловно на първоначалния доклад и е потърсил мнението на други експерти (вж. параграф 11 по-горе). Тези експерти обаче достигат до същите заключения като първия – д-р И.Д. Макар че жалбоподателката се опитва да омаловажи достоверността на техните заключения, твърдейки, че те са подчинени на д-р И.Д., Съдът отбелязва, че в отговор на въпрос от нейния адвокат тези експерти са пояснили, че д-р И.Д. не е техен пряк началник (вж. параграф 13 по-горе). Освен това не може да се пренебрегне фактът, че съдът в крайна сметка се е доверил на двата доклада (вж. параграф 14 по-горе). Във всеки случай Съдът не вижда причина да се съмнява, че експертите са напълно квалифицирани и че са направили заключенията си въз основа

на своята най-добра професионална преценка и цялостна информираност. Във връзка с тези съображения и като отбелязва, че националните съдилища са били в много по-добра позиция да преценят доказателствената стойност на експертните доклади и най-точно да определят фактологията относно това дали жалбоподателката страда от психично разстройство, Съдът не намира основания да се намесва в техните оценки на това основание или да оспорва отказа на апелативния съд да назначи нов експертен доклад (вж. параграф 16 по-горе).

59. Вторият въпрос е дали разстройството на жалбоподателката е от вид или степен, налагащи задължително настаняване. Тук Съдът отбелязва, че макар експертите да считат, че тя не е агресивна и няма вероятност да извърши престъпление, според тях, предвид характера на нейното разстройство, тя не би се подложила на доброволно лечение, а при отсъствие на лечение има вероятност състоянието ѝ да се влоши (вж. параграфи 10 и 12 по-горе). Следователно Съдът е убеден, че разстройството на жалбоподателката е от степен и вид, налагащи задължително настаняване. Доколкото тя изразява съмнения относно заключенията на експертите и съда по този въпрос, Съдът се позовава на аргументите си по-горе.

60. Съдът отбелязва също, че от експертите е било поискано да преценят възможността за лечение на пациента в извънболнични условия, каквато възможност в крайна сметка е била изключена (вж. параграфи 9, 10, 11 и 13 по-горе) и е било препоръчано на съдилищата да изберат задължително настаняване (вж. параграфи 14 и 18 по-горе). Поради това Съдът е удовлетворен, че в съответствие с изискванията на неговата практика по-леките мерки са били разгледани и са били сметени за недостатъчни.

61. На последно място Съдът отбелязва, че предложеното от жалбоподателката тълкуване на член 155 от Закона за здравето от 2005 г. – че той не позволява задължителното настаняване на лица, които представляват риск само за себе си – не намира потвърждение нито в практиката на българските съдилища, нито в решенията на съдилищата по настоящото дело (вж. параграф 27 по-горе). Както вече бе отбелязано, основна задача на националните съдилища е да тълкуват и прилагат националното право и да оборят всякакви тълкувателни съмнения. Неоткривайки произволност във възприетото от тях тълкуване, Съдът е убеден, че задължителното настаняване на жалбоподателката е законосъобразно по смисъла на член 5 § 1 от Конвенцията.

62. Следователно не е налице нарушение на тази разпоредба.

2. Член 5 § 4

63. Лицата, лишени от свобода по силата на решение, взето от административен орган, имат право да поискат преразглеждане на законосъобразността на решението от съд, но това право не е в сила, когато решението е взето от последната инстанция по съдебното производство. В тези случаи преразглеждането по член 5 § 4 е инкорпорирано в решението (вж., наред с други източници, *Луберти срещу Италия (Luberti v. Italy)*, 23 февруари 1984 г., § 31, Серия А № 75). Независимо от това винаги трябва да се предвижда възможност за последващо преразглеждане на разумни интервали, доколкото причините, наложили първоначалното задължително настаняване, може да престанат да съществуват (пак там). Затова невменяеми лица, задържани за неопределен или дълъг период от време, имат право, когато няма автоматично периодично преразглеждане от съдебен характер, да водят производства на разумни интервали пред съд, за да проверят законосъобразността – по смисъла на Конвенцията – на своето задържане, независимо дали е разпоредено от съд или от друг орган (вж. *X срещу Обединеното кралство*, цитирано по-горе, § 52, в края, и неотдавнашното решение *Штукатуров срещу Русия (Shtukaturov v. Russia)*, № 44009/05, § 121, 27 март 2008 г.).

64. В настоящия случай задължителното настаняване на жалбоподателката в психиатрична болница е постановено от последната инстанция по съдебно производство, съпроводено с пълни процедурни гаранции (вж. параграфи 8 – 18 и 29 по-горе). Всичко, което се изисква по член 5 § 4 при тези обстоятелства, е тя да има на разположение възможност за последващо преразглеждане на продължаващото действие на нейното задържане в разумни интервали от време. Така че продължителността на задължителното настаняване на жалбоподателката има известно значение, тъй като в контекста на задължителното настаняване на невменяеми лица органите по Конвенцията, без да посочват точно какъв период от време може да бъде считан за „разумен интервал“, са възприели периоди до шест и девет месеца и дори година (вж. *Мегери срещу Германия (Megyeri v. Germany)*, 12 май 1992 г., § 26, Серия А № 237-А; *Херцегфалви срещу Австрия (Herczegfalvy v. Austria)*, 24 септември 1992 г., § 77, Серия А № 244; *X срещу Белгия (X v. Belgium)*, № 6692/74, решение на Комисията от 13 март 1975 г., ДР 2, стр. 109; и *Тъмбридж срещу Обединеното кралство (Tumbridge v. the United Kingdom)*, № 16397/90, решение на Комисията от 17 май 1990 г., недокладвано). За разлика от горните срокове, продължителността на принудителното настаняване на жалбоподателката е само два месеца. Този срок не е можело да бъде удължен без допълнителна съдебна заповед и, ако бъде удължен с над три месеца, периодично е щял да подлежи на автоматично съдебно преразглеждане, придружено от всички гаранции, които се изискват по

член 5 § 4 (вж. параграф 30 по-горе и като пример за обратното *Горишков*, цитирано по-горе, §§ 42 и 43). Ето защо допълнителната възможност жалбоподателката сама да оспори продължаващото действие на своето задържане не е била от голямо значение.

65. Затова Съдът не счита, че при тези обстоятелства твърдяната невъзможност на жалбоподателката да заведе дело за оспорване на продължаващата законосъобразност на своето принудително настаняване поставя въпрос по член 5 § 4. Съдът обаче в допълнение отбелязва, че няма индикации тя да се е опитала да се възползва от тази възможност и да е била отхвърлена (вж. параграф 23 по-горе). В тази връзка оплакванията ѝ относно твърдяните пороци на тази процедура изглеждат спекулативни (вж., *mutatis mutandis*, *Белчев срещу България* (реш.), № 39270/98, 6 февруари 2003 г., и *Пеков срещу България*, № 50358/99, § 91, 30 март 2006 г.).

66. Следователно не е имало нарушение на член 5 § 4 от Конвенцията.

3. Член 5 § 5

67. Член 5 § 5 гарантира право на обезщетение само на лица, които са жертва на арест или лишаване от свобода в нарушение на предходните разпоредби на член 5 (вж. *Бенам срещу Обединеното кралство* (*Benham v. the United Kingdom*), 10 юни 1996 г., § 50, Доклади 1996-III). Предвид констатацията, че не е имало нарушение на член 5 § 1 или на член 5 § 4, Съдът заключава, че алинея 5 на член 5 е неприложима.

68. Не е налице нарушение на тази разпоредба.

III. ДРУГИ ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА КОНВЕНЦИЯТА

69. Жалбоподателката се оплаква по член 8 от Конвенцията, че при приемането ѝ в болницата не са ѝ разрешили да се свърже с някого, който да поеме грижа за кучето ѝ, а то представлява съществена част от личния ѝ живот.

70. Тя се оплаква и по член 13 от Конвенцията, че не е имала ефикасни средства за правна защита за оплакването си по „член 6 § 1”.

71. В светлината на всички материали, с които разполага, и доколкото въпросите, за които се отнася оплакването, са от неговата компетентност, Съдът счита, че те не показват нарушаване на правата и свободите, заложили в Конвенцията и Протоколи към нея.

72. Следователно тези оплаквания са явно необосновани и следва да бъдат отхвърлени в съответствие с член 33 §§ 3 и 4 от Конвенцията.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ

1. *Обявява* единодушно за допустими оплакванията относно условията на задържането на жалбоподателката, законосъобразността на това задържане, наличието на съдебно преразглеждане на задържането и твърдяната липса на право на обезщетение, а останалата част от жалбата – за недопустима;
2. *Постановява* с пет на два гласа, че няма нарушение на член 3 от Конвенцията;
3. *Постановява* единодушно, че няма нарушение на член 5 § 1 от Конвенцията;
4. *Постановява* единодушно, че няма нарушение на член 5 § 4 от Конвенцията;
5. *Постановява* единодушно, че няма нарушение на член 5 § 5 от Конвенцията.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 10 юни 2010 г. в съответствие с чл. 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар

Пеер Лоренцен
Председател

В съответствие с член 45 § 2 от Конвенцията и чл. 74 § 2 от Правилника на Съда към настоящото решение е приложено особеното мнение на съдиите Лоренцен и Вилигер.

П.Л.
К.В.

ЧАСТИЧНО ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИИ ЛОРЕНЦЕН И ВИЛИГЕР

1. За съжаление не можем да се присъединим към мнението на мнозинството по отношение на член 3 от Конвенцията.

2. В настоящия случай единственото конкретно описание на условията, при които е задържана жалбоподателката, е това, което тя самата дава (вж. параграф 20 от решението). Като се има предвид нейното уязвимо положение обаче, не би следвало тя да бъде критикувана за това, че не представя документални доказателства – например снимки – в подкрепа на описанието. По подобен начин, като се има предвид характера на нейните твърдения, не може да се очаква от нея, че тя ще ги подкрепи с медицински удостоверения, тъй като условията, от които се оплаква, не са непременно такива, че да оставят физически или психически следи, които се забелязват при медицински преглед. Твърденията на жалбоподателката не намират пряко потвърждение в доклада на КИП, тъй като той се отнася за други заведения и не прави обобщени изводи за условията в психиатричните болници в България (вж. параграф 31 от решението). Констатациите в този доклад обаче могат да се използват най-малкото за да се установи, макар и косвено, че твърденията на жалбоподателката не могат да бъдат отхвърлени като *prima facie* недостоверни.

3. Правителството, от друга страна, има добра възможност да разследва условията, при които е била принудително задържана жалбоподателката, например чрез извършване на проверка на място и разпитване персонала на болницата или други свидетели (вж., *mutatis mutandis*, *Федотов срещу Русия* (*Fedotov v. Russia*), № 5140/02, § 61, 25 октомври 2005 г.). Въпреки поставения конкретен въпрос от Съда, правителството представя само писмо от Министерството на здравеопазването, което съдържа общо твърдение, че условията в отделението на жалбоподателката са в съответствие с действащите изисквания за хигиена и безопасност (вж. параграфи 22 и 35 от решението). За съжаление правителството не дава никакво обяснение за непредставянето на допълнителна информация в отговор на запитването на Съда. Затова ние считаме, че Съдът е могъл да си направи с пълно основание изводи от това поведение (вж. *Алвер срещу Естония* (*Alver v. Estonia*), № 64812/01, § 52, 8 ноември 2005 г.) и е могъл да разгледа въпроса единствено въз основа на обясненията на жалбоподателката (вж. *Костадинов срещу България*, № 55712/00, § 50, 7 февруари 2008 г., и *Гавазов срещу България*, № 54659/00, § 97, 6 март 2008 г.).

4. За да направи категоричните си констатации, Съдът не следва да разчита на доклада на КИП, който, както е отбелязано в решението, се

отнася за други здравни заведения (вж. като различни случаи *Йовчев срещу България*, № 41211/98, § 130, в края, 2 февруари 2006 г., и *Тодор Тодоров срещу България*, № 50765/99, § 47, 5 април 2007 г.) и не прави общи заключения за условията в психиатричните болници в България (вж. като различни случаи *И.И. срещу България*, № 44082/98, §§ 37 и 71, 9 юни 2005 г.; *Йовчев*, цитирано по-горе, 130; и *Стайков срещу България*, № 4943 8/99, §§ 60 и 79, 12 октомври 2006 г.). Докладът на Българския хелзинкски комитет, макар да съдържа конкретни констатации относно болницата в Раднево, се отнася за период, предшестваш престою на жалбоподателката там с почти две години (вж. параграф 32 от решението) и съответно е с ограничена доказателствена стойност. Въпреки това той изглежда потвърждава поне някои от твърденията (вж. параграф 33 от решението).

5. Съответните принципи за оценка на условията на задържане по член 3 бяха обобщени наскоро в параграфи 52 до 57 от решението на Съда по делото на *Костадинов* (цитирано по-горе).

6. В настоящото дело жалбоподателката е била настанена принудително в болницата в Раднево за срок от петдесет и три дни (вж. параграфи 19 и 25 от решението). През последните петнадесет дни от нейния престой там тя е можела да напуска отделението, в което е била държана, но дори и преди това очевидно не е държана там през цялото време, тъй като е била включена в програма за физическа рехабилитация, както и в работна и арт терапия (вж. параграфи 20 и 21 от решението).

7. Считаме, че санитарните условия в отделението, в което е била държана жалбоподателката, описани от самата нея, не отговарят на основни хигиенни норми. В допълнение отбелязваме, че отделението не е било добре осветено и отоплено, и че храната, която е давана на жалбоподателката, е била оскъдна и с лошо качество (вж. параграф 20 от решението). За нас тези пропуски по отношение на уязвими лица, които са принудително настанени най-вече с цел да получат подходящо медицинско лечение, са недопустими.

8. Отбелязваме също така и твърденията на жалбоподателката относно неадекватната организация за предотвратяване на междупациенско насилие (вж. параграф 20 от решението). Считаме, че е неприемливо една психиатрична болница да допуска, поради липса на подходяща организация и надзор, пациенти с психично разстройство да извършват насилствени действия един спрямо друг безконтролно.

9. Тези елементи, взети заедно, ни водят до заключението, че страданията и лишенията, понесени от жалбоподателката по време на престою ѝ в болницата, са равностойни на унижително отношение в нарушение на член 3 от Конвенцията.